

BERETNINGEN OM DEN GRØNLANDSKE KRIMINALLOV

Af højesteretsdommer *J. Trolle*

Da Kriminalloven blev givet i 1954, var man fra alle Sider klar over, at man indlod sig på noget af et Experiment, idet man på en Måde, som ikke havde Fortilfælde, søgte at formidle Mødet mellem dansk og grønlandsk Ret og at lede og tilrettelægge den Forandringsproces, som var i Gang i Grønland indenfor Kriminalretten. Samtidig med, at der var Enighed om Lovens Gennemførelse både i Grønland og indenfor Folketinget, var der også Enighed om, at det var ønskeligt, om man til Brug ved senere Overvejelser af Ændringer kunde følge Udviklingen og se, hvordan Loven vilde virke, når den var sat i Kraft. Der optoges derfor en Bestemmelse i selve Loven om, at den skulle optages til Revision i Folketingsåret 1959/60, og at Revisionsforslaget skulde være ledsaget af en på regelmæssige Undersøgelser grundet Beretning om, hvorledes Loven havde virket. Forskellige tekniske Vanskeligheder har bevirket, at Revisionsfristen har måttet udskydes, så at den påbudte Undersøgelse først foreligger nu. Måske er dette en Fordel, idet den Omstændighed, at Loven har kunnet virke noget længere, har gjort de indsamlede Oplysninger mere fyldige og derfor bedre egnede til Overvejelse af, om Ændringer er ønskelige, og hvilke Ændringer der vil kunne være til gavn.

Den Beretning, der her er tale om, og som til Grundlag har et meget stort Forskningsarbejde, foreligger i to Bind hvert på et Par Hundrede Sider, der er Nr. 5 og 6 i de Publikationer, som under Professor *Franz Froms* Formandsskab udgives af Udvalget for Samfundsforskning i Grønland. Undersøgelsen har været tilrettelagt og ledet af Dr. *Verner Goldschmidt*, der vil være kendt som en ivrig Forkæmper for de Tanker, som er nedfældet i Loven. Beretningen er udarbejdet af Dr. Goldschmidt i Samarbejde med Fuldmægtig *Henning Brøndsted* og Expeditionssekretær *Frode Rasmussen*. Arbejdet har bestået dels i en Gennemgang og Analyse af den Måde, Loven har været praktiseret på af Retsmyndighederne, og dels i en Række Samtaler med Myndighederne om deres Syn på Loven. Endelig har man under en Undersøgelse i Diskubugtområdet søgt at skaffe Oplysning om den almindelige Befolknings Syn på Loven.

Det er næsten overflødig at sige, at *Lovens* første *Formål* var at skaffe Myndighederne den skrevne Retskilde for Strafferetten, som man hidtil havde savnet. Men derudover havde den også den vigtige Opgave at ligestille den grønlandske Befolkning og de danske i Grønland. Loven måtte derfor være i Overensstemmelse med det danske Retssystem og dansk retlig Opfattelse, der allerede havde øvet en væsentlig Indflydelse i Grønland og kunde ventes stadig stærkere at gøre sig gældende, efterhånden som Udviklingen i Grønland medfører, at Samfundsforholdene ændrer sig, så at de mere kommer til at ligne de danske. Men samtidig måtte den også svare til grønlandske Traditioner med Hensyn til Behandlingen af Lovovertrædere, Traditioner, som i høj Grad var og måtte være præget af, at man levede i mange små og spredtliggende Samfund. Vigtige Træk ved Loven var derfor, at den i noget mindre Grad end andre Love lagde Vægt på gennem den almindelige Trusel om Straf at forebygge, at Forbrydelser sker, men mere – som det også er Tendensen i moderne Kriminalret – søger ved passende Behandling af den enkelte Lovovertræder at bidrage til, at han ikke påny forbryder sig, og gøre ham egnet til at leve et normalt Liv i Samfundet. Loven har derfor i mindre Grad, end man har gjort det andetsteds, anvendt Frihedsstraf, hvor Lovovertræderen indespærres og ikke lever blandt andre Borgere – noget der også er særlig vanskeligt at praktisere i Grønland – og i højere Grad gjort Brug af mindre indgribende Foranstaltninger som Bøder og Advarsel.

Nævnes må endvidere den betydningsfulde Omstændighed, at Loven under Ledelse af den juridisk uddannede Landsdommer i Godthåb skulde anvendes af de ikke juridiske Kredsdommere, som har nær Tilknytning til Befolkningen, og hvoraf Flerparten er Grønlændere. Disses Kendskab til Samfundene som Helhed og ofte til den enkelte Lovovertræder kunne i særlig Grad gøre dem egnede til at anvende Lovens ret varierede Straffesystem på den i hvert enkelt Tilfælde mest gavnlige Måde.

Det, der i Loven er forbudt som værende *Forbrydelser*, svarer ganske nøje til dansk Ret, hvad der ikke er egnet til at forbavse, da Drab, Vold, Sædelighedsforbrydelser og Tyveri gennemgående betragtes på samme Måde i alle menneskelige Samfund, hvor de betyder Brud på den Orden, som er nødvendig for det ordnede Samliv. Visse Forbrydelser hører den mere udviklede, på Pengeøkonomi baserede Civilisation til; det gælder Bedrageri, Underslæb og lignende, som er næsten ukendte eller ikke erkendte under en Naturaløkonomi. De har ikke tidligere spillet større Rolle i Grønland, men er begyndt at optræde i de senere År, hvor Kriminalloven har virket, men dette er kun en ventelig Følge af Pengeøkonomiens Fremvækst. Det er derfor ikke egnet til at undre, at den stedfundne Undersøgelse viser, at Lovens Forbudsbestemmelser – den Fastlæggelse af, hvad der er Forbrydelser – synes at være i god Overensstemmelse med både Befolkningens og de grønlandske Myndighedspersoners Opfattelse. En særlig Bemærkning må i denne Forbindelse gøres om Sæde-

lighedsforbrydelserne. Før Kriminalloven og under dens Tilblivelse blev det gentagne Gange og fra forskellig Side ytret, at den grønlandske Befolknings Syn på disse Lovovertrædelser i nogen Grad adskilte sig fra den danskes. At det skulle være rigtigt, blev kraftigt bestridt af den afdøde Folketingsmand *Augo Lynge*. Hvad enten der måtte ligge noget til Grund for Troen på en Forskellighed i Synsmåden eller ikke, så synes Udviklingen i hvert Fald at have givet Augo Lynge Ret. De stedfundne Undersøgelser tyder på, at Befolkningens Syn på disse Lovovertrædelser er strengere, end på visse Hold antaget, og de Udtalelser om Sædelighedsforbrydelser og Straffen for disse, der er indhentet, ligner i mangt og meget dem, man lejlighedsvis møder i Danmark i Pressen og Omtale Mand og Mand imellem. Der synes derfor i det hele ikke at være Anledning til at foretage Ændringer i Forbrydelsesbegreberne, bortset fra mindre Rettelser, som kan betyde en yderligere Tilnærmelse til dansk Ret, der i de senere År er undergået visse Småændringer. Dette gælder således Brugstyveri og mulig Homosexualitet, som dog synes at være ukendt i Grønland.

Under de skete Undersøgelser har man også søgt at få Oplysninger om *Kriminalitetens Størrelse og Beskaffenhed* og at sammenligne den nutidige Kriminalitet med Fortidens og med Danmarks. Det indsamlede Materiale synes umiddelbart at vise, at Forbrydelsernes Antal er voxet stærkt i Forhold til tidligere, men om det er rigtigt i det Omfang, Tallene ved første Blik kunne tyde på, må anses for meget tvivlsomt. Oplysningerne fra Fortiden er meget sparsomme og af en anden Beskaffenhed end de nutidige. Det er meget sandsynligt, at de små Tal fra Fortiden skyldes manglende Registrering, fordi Myndighedspersonerne dengang var færre og nedtegnede mindre. Der kan have været væsentlig flere Lovovertrædelser tidligere, som ikke blev anmeldt eller registreret, så at den Væxt, der nu er i Tallene, delvis blot er Udtryk for, at Myndighederne får mere at vide og protokollerer Sagerne. Noget tyder dog på, at der er nogen reel Opgang i Lovovertrædelsernes Antal, men noget sådant var også at vente under hele den Omstilling med Overgang til Byliv og Pengeøkonomi, som det grønlandske Samfund undergår i disse År. Selvom en vis Vagtsomhed derfor kan være at anbefale, er der dog efter mit Skøn ikke noget alvorligt foruroligende i Materialet. Hvad særligt angår Udbredelse af Kønssygdomme, som af og til har været Genstand for Opmærksomhed og Omtale, kan det bemærkes, at Beretningen oplyser, at Antallet af registrerede Lovovertrædelser af denne Art er faldet, idet det i Perioden 1946–48 udgjorde en Fjerdedel af de behandlede Lovovertrædelser, mens det i Perioden 1954–57 kun udgør 7 %, altså en Sekstendedel. Beretningen siger herom, at da Kønssygdomme ifølge Lægevæsenets Indberetninger var stadigt tiltagende, kan Nedgangen i Sagsantallet for disse Forbrydelser formentlig i det væsentlige forklares med, at der ikke så hyppigt som tidligere er sket Anmeldelse til Politiet og rejst Tiltale. Spørgsmålet bør følges med Opmærksomhed.

Udvalget havde som lige nævnt tænkt sig, at det indsamlede Materiale mulig kunne bruges til at sammenligne Kriminalitetens Størrelse og Art med tilsvarende Forhold i Danmark. Det har imidlertid vist sig, at Oplysningerne ikke tillader noget sådant. Dertil er Måden, de foreligger på, for forskellige i Grønland og Danmark. I Grønland er et stort Antal ubetydelige Overtrædelser i de senere År kommet til Myndighedernes Kundskab og er blevet behandlet, og de tæller med i de udarbejdede Tabeller. Det er naturligt, at det sker sådan i små Samfund, hvor alle kender hinanden og ved, hvad der sker. Der er efter mit Skøn al Grund til at tro, at mange Overtrædelser af lignende Art finder Sted i Danmark, men ikke kommer med i Statistikkerne, fordi de i store Samfund ikke anmeldes og passerer uden Reaktion. Nogen virkelig Sammenligning mellem dansk og grønlandsk Kriminalitet er det derfor ikke muligt at drage. Selv ville jeg tro, at den grønlandske Kriminalitet trods de ret høje Tal, hvor mange Småforseelser indgår, næppe er væsentlig anderledes end i danske Småbyer, men mere end en Formodning kan det ikke være.

Om Anvendelsen af Kriminallovens Bestemmelser på de Lovovertrædelser, som er behandlet af Politiet og Kredsretterne, indeholder Betænkningen også Bemærkninger. Det anføres, at *Lovanvendelsen* ikke altid har været korrekt. De fleste af de „Fejl“, der sigtes til, består dog i, at Forhold, som i Danmark ville være strafbare som Overtrædelse af Politivedtægterne, er blevet henført under Kriminalloven, hvor de sådan set ikke hører hjemme, men hvor de har medført meget passende Småstraffe. Da man i den undersøgte Periode mange Steder slet ikke har haft de fornødne Politivedtægter, betyder det skete blot, at man for Småforseelser, som opstår under den Udvikling, der finder Sted, og som man ikke kan tolerere, har idømt Småstraffe under en lidt anstrengt Påberåbelse af Kriminalloven. Efter mit Skøn er det skete meget fornuftigt, og Forholdet vil i hvert Fald komme helt i formel Orden, efterhånden som man får de nødvendige Politivedtægter. I det hele finder jeg, at en Gennemgang af Materialet og ikke mindst Bind II, hvor der redegøres for de forskellige Lovbestemmelser, viser, at Kredsdommerne har skilt sig overordentlig godt fra det vanskelige Hverv, det for ikke juridisk kyndige er at anvende en teknisk juridisk Lov, som Kriminalloven, trods dens Tilpasning til de grønlandske Samfundsforhold, dog er.

Stor Interesse knytter sig til Beretningens Omtale af Kriminallovens særlige for det grønlandske Samfund tilpassede *Foranstaltnings (Straffe)system*. Det fremhæves i Beretningen stærkt, at det er i Overensstemmelse med danske kriminalretlige Principper, og dette er for så vidt også rigtigt. Men det er, som tidligere berørt, både i sine Enkeltheder og i Måden, hvorpå der kan vælges mellem Straffene, og Måden hvorpå disse kan udmåles og ændres, af særegen Beskaffenhed. Stort set synes Systemet at have fungeret godt, og at være blevet mødt med Tilfredshed og Forståelse

både af Retsmyndighederne og Befolkningen. Dette gælder navnlig de mindre indgribende Foranstaltninger, såsom Advarsel og Bøde og Forbud mod at tage Ophold på bestemt Sted, hvilken sidste Foranstaltning synes at have været nyttig overfor unge Mennesker, hvis Ophold ved Havne og Anløbspladser har givet Anledning til Lovovertrædelser. Derimod synes der med Hensyn til de mere alvorlige Foranstaltninger at have været visse Vanskeligheder. Disse ser, som det udtales i Betænkningen, ud til at have Sammenhæng med, at det grønlandske Samfund, alle Ændringer til Trods, stadig er et Småsamfund med begrænsede Muligheder for at fuldbyrde Foranstaltninger. Det sagte gælder i første række de efter deres Idé vigtige og gode Former, som Tvangsarbejde og Tvangsuddannelse er. Om *Tvangsarbejde* er det af en af de adsprugte Tjenestemænd udtalt, at det er Foranstaltningssystemets Smertensbarn. Vanskeligheden består i, at man ikke har kunnet skaffe det Antal – private – Tvangsarbejdssteder, som udkrævedes, til alle de tiltalte, som burde være idømt denne Foranstaltning. Noget lignende gælder den også i Princippet tiltalende Foranstaltning *Tvangsuddannelse*. Også her har det været vanskeligt at finde egnede Steder til de domfældte, ligesom det kan have været tvivlsomt, hvilken Uddannelse, der burde og kunne gives de pågældende. Det har derfor været forbundet med Vanskelighed at skelne mellem Tvangsuddannelse, Tvangsarbejde og Anvisning af Ophold på bestemt Sted. Endelig kan det nævnes, at det er en almindelig Opfattelse blandt Retsmyndighederne, at der dels må sikres et passende Tilsyn med de domfældte i Uddannelsesperioden, dels må gives Vejledning til og ydes Vederlag til de tilsynsførende.

Angående den mest indgribende Foranstaltning – *Forvaring* – må bemærkes, at der, som bekendt, i 1956 opførtes et Forvaringshjem i Godthåb. Trods de ret strenge Betingelser i Loven for at bringe Forvaring i Anvendelse, synes der i Praxis at have været en Tendens til at bruge denne Foranstaltning – noget der antagelig har Sammenhæng med de Vanskeligheder, de andre Foranstaltninger har været forbundet med i Praxis. Forvaringshjemmet er af de fleste Myndigheder blevet betegnet som hensigtsmæssigt. De forvarede har Ophold der, men deltager i et vist Omfang i det almindelige Samfundsliv, idet Lederen af det aldrig har næret Betæneligheder ved at lade de forvarede færdes frit om Dagen i Byen. Det er den almindelige Opfattelse, at Institutionen har virket udmærket, idet Lovovertræderne på den ene Side har været bange for at komme i Forvaring, men på den anden Side gennem Opholdet er blevet vænnet til en regelmæssig Livsførelse. Nogen Betænelighed kan der imidlertid være forbundet med Institutionen, når Talen er om mere permanent farlige Lovovertrædere, fordi man ikke med det nuværende Personale har Mulighed for at overvåge de indsatte og beskytte Omverdenen imod dem. Man har derfor interesseret sig for, om der i Grønland var Behov for at indføre Fængselsstraf efter

sædvanlig europæisk Mønster, men de fleste af de adspurgte Repræsentanter for Retsvæsenet finder dog ikke, at Fængsel vil være hensigtsmæssigt i Grønland.

Betænkningen udtaler om disse Spørgsmål, at en Del synes at kunne tale for, at man indfører en Regel, hvorefter Retten uden nødvendigvis at skulle fastsætte en anden Foranstaltning, f. Ex. Tilsyn, kan bestemme at domfældte skal underkastes visse Indskrænkninger med Hensyn til Anvendelsen af sin Fritid, Samkvemmet med bestemte Personer. Rådigheden over Indtægter o. l. Det henstilles endvidere, om ikke Reglerne om Tvangsarbejde og Tvangsuddannelse vil kunne ophæves. Endelig kan der også være Spørgsmål om at ophæve Forvaring, hvis der for farlige Forbrydere skabes Adgang til at idømme Sindssygehospital, Åndssvageanstalt og Psykopatforvaringsanstalt i det øvrige Danmark. Samtidig bør det drøftes, om der ikke bør tilvejebringes Hjemmel for Anbringelse i en Anstalt i selve Grønland, antagelig en Anstalt, der svarer til de danske åbne Fængsler. - Sådanne Reformers vil ikke i Princippet ændre Foranstaltningssystemet, men smidiggøre dette.

Hvad angår selve *Gennemførelsen* af Foranstaltningssystemet, er det yderligere en udbredt Klage, at Politiet, der har Påtalen og Forfølgningen at varetage i Kriminal-sager, ikke også kan overkomme at gennemføre de idømte Foranstaltninger, noget der, når der er Tale om Tvangsuddannelse og Tvangsanbringelse, medfører, at man skal finde egnede Folk at anbringe de dømte hos og forhandle med disse. Dette lyder yderst rimeligt. De fåtallige Betjente har mange Opgaver, og denne, der må være meget tidskrævende, er sikkert en for mange. Det ventileres derfor med Rette i Betænkningen, om Opgaven ikke bør overdrages *Dansk Forsorgsselskab* eller en dertil svarende Institution, eventuelt således at en Repræsentant for Selskabet i Selskab med en egnet Repræsentant for de grønlandske Samfund berejser Vestkysten for i Samarbejde med Politiet at sætte sig ind i de Muligheder, der er for at anbringe de domfældte hos private eller hos offentlige Institutioner og finde egnede tilsynsførende.

Det sidste og vigtigste Hovedspørgsmål, som Betænkningen behandler, er, om *Kriminalloven fortsat bør være gældende*, eller om det måtte være rigtigere at lade den afløse af den danske Straffelov. Det, som kunne tale herfor, er navnlig Hensynet til Retsenhed og måske også den Omstændighed, at Antallet af danske i Grønland er vokset så betydeligt siden Kriminallovens Gennemførelse. Imidlertid har der hverken fra Retsmyndighedernes eller Befolkningens Side været ytret noget Ønske om at få den danske Straffelov indført i Grønland. Der synes tværtimod at have været almindelig Tilfredshed med Kriminalloven. Hertil kommer, at man ikke i Grønland har Institutioner af den Type, den danske Lov forudsætter, og at man næppe for Tiden kan skabe sådanne Institutioner og give dem den fornødne Kapacitet. Udvalget mener derfor, at det ville være meget betænkeligt, om man uden at

afvente den Udvikling, der er i Gang, foretog en så pludselig og kraftig Påvirkning af det grønlandske Samfund, som Indførelse af den danske Straffelov ville være. Hertil kan jeg for mit Vedkommende fuldtud slutte mig. Undersøgelserne synes at vise, at Kriminalloven i det hele passer godt til det grønlandske Samfund, som det er idag, og at der på de Punkter, hvor den har været vanskelig at anvende helt tilfredsstillende må kunne ske de fornødne Forbedringer i den i Betænkningen antydede Retning. Hertil kommer endnu et meget væsentligt Moment. Kriminalloven bygger på den nuværende grønlandske Retsplejeordning, hvis Tyngdepunkt er de grønlandske *Kredsdommere*. En Gennemførelse af den danske Straffelov ville antagelig medføre, at Retssystemet måtte udbygges med juridisk uddannede danske Dommere, der ville trænge Kredsdommersystemet tilbage eller måske helt fortrænge det. Nu er Kredsdommersystemet efter min Opfattelse af den allerstørste Værdi. Selvom det i Betænkningen er anført, at Kredsdommerne efter den Væxt, der i de senere År har været i de små grønlandske Samfund, ikke helt kan have det samme Personalkendskab som før, må det vist være utvivlsomt, at de i langt højere Grad end danske Jurister må være egnede til i Kriminal­sager at finde de i hvert enkelt Tilfælde bedste Foranstaltninger og til i det hele at anvende Lovens System i Overensstemmelse med Befolkningens Tankegang. Det samme gælder yderligere hele den civile Retspleje. I de kommende År vil hele den danske borgerlige Lovgivning i stigende Grad blive indført i Grønland, i hvert enkelt Tilfælde med de Lempelser, som de grønlandske Samfundsforhold gør ønskelige. Også her er det af største Værdi, at det er Grønlændere eller med grønlandske Forhold særligt kendte Danskere, der som Kredsdommere anvender og fortolker Lovene. Som tidligere nævnt har de hidtil gjort det udmærket, og selvom der mulig, som antyd­et i Betænkningen, på enkelte Punkter kan være visse mindre formelle Mangler at afhjælpe, skulde det ikke være forbundet med større Vanskeligheder at gøre dette. Hvad særligt angår Kriminalretten vil Betænkningens Bind II, der er en *praktisk Håndbog i Kriminalloven* med Kommentarer til hver enkelt Bestemmelse og Oplysning om dens Anvendelse i Praxis, være til uvurderlig Nytte. Det synes derfor i det hele ønskeligt, at det grønlandske Retsplejesystem og Kriminalloven bevares endnu i adskillige År ud i Fremtiden.

Betænkningen, der indeholder en Række Oplysninger om talrige andre Spørgsmål, som der ikke har været Plads til at berøre, kan på det bedste anbefales til Studium af alle interesserede.